

SVÁTKY VÁNOČNÍ

Podle našich zvyklostí jsou vánoční svátky prakticky třídenní - Štědrý den, první a druhý svátek vánoční. Podle starých tradic ovšem trvají od svátku Adama a Evy až po Tři krále, kteří jsou považováni za závěr vánočních svátků.

Štědrý den 24. 12.

Štědrý den je hlavním svátkem vánočních oslav, v církevní terminologii je **vigilíí = předvečer svátku považovanou za nejvýznamnější v roce**, dokonce důležitější, než Hod Boží.

Během dne se **držel půst** - dodnes dětem slibujeme večer zlaté prasátko. V některých krajích se dokonce slibovalo dětem, že uvidí zlatého kohouta, beránka, nebo dokonce tele, a aby jej děti opravdu dodržely, strašily je matky zlou Perchtou, která jim měla svým nožem rozpárat břicho. A opravdu se Perchta objevovala tento den ve vsi.

Pro hospodyně platilo, že na Štědrý den je nejdůležitější **čistý a perfektně uklizený dům**. Těsně před Vánoce se bílil celý dům, drhnul, vše se čistě povléklo a na stůl se dávaly nové ubrusy. Nesměla chybět ani výzdoba - betlém a jedlové větve se svíčkami, jež nahradil později vánoční stromeček.

Slavnostní den završovala doma **bohatá večeře** s mnoha pranostikami a pověrami, k níž se usedalo s východem první hvězdy. Celkově uzavírala tento svatý den **půlnoční mše** v kostele.

Boží hod vánoční - 25. 12.

Na Boží hod byl povinně uctíván zbožným rozjímáním, proto se asi chodilo na dvě mše, a to za úsvitu a dopoledne. Mše za svítání se jmenovala **jitřní nebo pastýřská**, dopolední pak **slavná nebo velká mše**. Je to den narození Ježíše. Lidé chodili jen do kostela a jinak doma slavili v rodinném kruhu a korunou tohoto dne byl slavnostní domácí oběd.

Na základě nařízeného rozjímání byla **zakázaná každá práce**, ani hospodyně nesměly uklidit po domě či ustýlat postele, dokonce se neuklízela ani vánoční tabule, někde dokonce po celou dobu vánočních oslav.

Svátek svatého Štěpána - 26. 12.

Štěpán je velmi významným dnem, kdy chodili koledníci přát všeho nejlepšího a zdraví a za to dostávali pečivo a ovoce. Jde o nejdodržovanější koledu v roce.

Dnes se již nekoleduje a známá koleda "**Koleda, koleda, Štěpáne...**" je považována za koledu Štědrého dne. O tomto svátku v dnešní době spíše chodíme na návštěvy k rodině a známým a po různých kulturních akcích do kostelů a muzeí.

Tradiční sváteční oběd se má sestávat z husy, zelí a knedlíků, ovšem ve 20. století husu začala vytěšňovat spíše vepřová pečínka.

Legenda o svatém Štěpánovi

Pověst o Štěpánovi nemá s tajemnou atmosférou Vánoc nic společného. Byl to Kristův současník a kazatel a za svou víru byl odsouzen k smrti ukamenováním roku 37 v Jeruzalémě právě tento den. Je **prvním uctívaným mučedníkem křesťanů**. Uctívali jej již od 5. století, kdy byl nalezen jeho hrob. I jemu je zasvěceno mnoho kostelů, kam se přenesla část jeho ostatků. Stal se **patronem Uher - dnes Maďarska**, kde shodou okolností jako první král vládl muž jménem Štěpán a také byl svatořečen. Štěpán má pro maďarský lid stejný význam jako svatý Václav pro nás. Dále byl Štěpán **ochráncem koní**.

Ve výroční Štěpánův den se spojila jeho mučednická smrt s ochranou nad koňmi a na počest jeho ukamenování v některých krajích při slavnostní mši tento den na kněze házeli hospodáři **hrst ovsa**, jinde se jen svěťí **oves pro jarní setbu**. V jižních Čechách házeli oves hoši na dívky, aby byly krásné a plodné a brzy se vdaly. Při té příležitosti je zlobili různými průpovídkami, aby se dívčiny červenaly. Tomu se říkalo **štěpánování**. Házení obilných zrn (někde i rýže) se stalo součástí především svatebních obřadů k zajištění dobrého a plodného manželství.

Ovšem podle historiků je výklad spojený s plodností jen pozdějším výmyslem církve, jež chtěla dát všemu své vlastní vysvětlení.

Svatý Jan Evangelista - 27. 12.

Legenda

Jan byl apoštol a nejmilejší učedník Ježíšův. Napsal jedno ze čtyř evangelií o Ježíšově životě - proto **Evangelista Jan**. Podle legendy se po Kristově smrti ujal jeho matky a po její smrti přesídlil do Efezu a zde sepsal své evangelium a zde byl roku 94 zajat a odvečen do Říma, kde byl odsouzen k smrti v kotli s vařícím olejem. Jako zázrakem to přežil a proto byl vyslán do vyhnanství na řecký ostrov Pathmos, odkud se vrátil domů a zemřel zde přirozenou smrtí.

Den přípitků

Nejpopulárnějším z Janových zázraků bylo **převrácení otráveného vína** v čisté, když požehnal poháru, který mu podali nepřátelé. Z toho se vyvinula ve středověku tradice žehnání vínu ke cti Jana svatého před přípitkem v den jeho svátku i o jiných významných příležitostech. Tuto tradici dodržovali i rytíři před odchodem do Svaté země či do války.

Na venkově se donedávna věřilo, že **víno vypité tento den** ochrání před hadím uštknutím a uhranutím a také dobytku se dával chléb namočený ve víně.

Svátek mlád'átek - 28. 12.

V tento den se připomíná **vyvraždění nevinných novorozených chlapců** v Betlémě nařízené **Herodem Velikým** po tom, co se dozvěděl, že mezi nimi je Ježíš, nový židovský král.

Herodes se stal symbolem krutosti a strašily se jím děti a všechny zvyky a pověry tohoto dne se klonily především k dětem. Např. se věřilo, že budou mít děti osypky, bude-li na "mlád'átka" pršet, jinde zase matky šlehaly děti proutkem, dokud jim děti neřekly, že "mlád'átek" bylo 4444.

Silvestr - 31. 12.

Dá se říci, že středem vánočních svátků v původním pojetí je Silvestr. Ke křesťanským svátkům původně nepatří, protože se konec kalendářního roku v minulosti neslavil. Od 16. století, od přijetí gregoriánského kalendáře, se chodilo věřící loučit 1. ledna modlitbou se starým rokem. Teprve 20. století zařadilo svátek Silvestra mezi významné a všeobecně slavené svátky, kdy se konají velkolepé oslavy loučení se starým rokem spojené s tradičním půlnočním přípitkem a tradičním novoročním přáním, ať už v rodinném kruhu nebo na ulici.

Legenda

Jméno Silvestr je latinské jméno vyjadřující výraz les nebo lesní obyvatel.

Datum narození Silvestra není zaznamenáno, bylo později vypočítáno na rok 292. Narodil se v Římě, jeho rodiči byli Rufus a Justa. Jako mladý se nechal pokřtít a schovával se před císařským pronásledováním v lesích poblíž Říma. Dne 31.1. 314 byl zvolen po smrti papeže Miltiada **papežem**. Díky tomu, že vyléčil císaře Konstantina a přivedl jej na víru, mohl upevnit moc církve.

Císař Konstantin roku 313 Milánským ediktem **povolil křesťanství**, posléze svolal i Nicejský sněm (Silvestr ho za to káral, že porušil jeho papežské pravomoci) v zájmu sjednocení víry a císařství. Silvestr založil Vatikán na pozemku, jež mu Konstantin daroval, a vystavěli spolu zde několik nádherných staveb. V jedné z nich - bazilice svaté Priscily, byl po své smrti dne 31.12. 335 Silvestr pochován. Jeho ostatky pak papež Pavel I. v 8. století přestěhoval do chrámu San Silvestro in Capitol.

Svátek svatého Silvestra se slaví v den jeho smrti, je ale uctíváný všeobecně jako mezník. Stejně jako je symbolem konce pronásledování křesťanství a začátek slavné mocenské éry křesťanské, je mezníkem mezi starým a novým rokem.

Silvestr patří k prvním uctívaným světcům Evropy, je patronem zvířectva a dobré úrody, proto je zobrazován v papežském hávu s knihou a mušlí nebo býkem.

Silvestrův pontifikát (papežské panování) trval 21 let 11 měsíců a 1 den - tím je osmým nejdéle vládnoucím papežem.

Nový rok 1.1, a Tři králové 6.1.

Pro nás sice nezvykle, ale přeci jen patří i tyto dva svátky k vánočnímu liturgickému cyklu. My je v dnešní době pojímáme spíše jako samostatné.

Svátkem - Příchodem tří králů končí vánoční období.